

PROFIELEN

ISSUE #141 NOVEMBER 2017

Op bezoek bij game start-up
TOTAL MAYHEM GAMES
de makers van
We Were Here (Too)

**Kamers kijken:
Ikea, overal Ikea**

HR-docent Jean
Marie Molina
**'Groepswerk
creëert
studievertraging'**

‘Studenten met vertraging hebben een bepaalde mindset over succes en falen. Ze hebben het idee dat ze dingen die ze moeilijk vinden of nog niet kunnen voor zichzelf moeten houden.’

vertelt expertdocent studiesucces Jean Marie Molina (p. 16)

IN MEMORIAM

Tjerk Jouvstra

Een jurist met een warm hart. Enorm betrokken bij zijn studenten en collega's. Kritisch, maar met een knipoog en met begrip voor de situatie. Hij hield van discussies met inhoud en diepgang, die dagen, weken en soms zelf jaren konden duren. Het team van bedrijfskunde MER en de andere collega's van IBK zijn in rouw gedompeld. Tjerk Jouvstra, het boegbeeld van optimisme is niet meer. Tjerk coördineerde de deeltijd, doceerde juridische vakken aan alle jaren, ontwierp en doceerde een juridische minor, was imr-lid, begeleidde afstudeerders en nog veel meer. We missen hem en we zullen hem nog heel lang erg gaan missen. Hopelijk hebben we met z'n allen een klein beetje de kracht die hem zo van nature geschonken was.

Peter Karstel, Directeur Instituut voor Bedrijfskunde, Hogeschool Rotterdam Business School.

COLOFON Verschijningsdatum **Profielen 141, 20 november 2017** Hoofdredacteur **Tosca Sel** Eindredacteur **Esmé van der Molen** Redactie **Darice de Cuba, Demian Janssen, Olmo Linthorst, Dorine van Namen, Jos van Nierop, Zoë Cozijnsen (stagiair)** Redactieraad **Elsje Jorritsma (voorzitter)** Corrector **Marco Prins** Medewerkers **aan dit nummer** **Jonathan van Noord, Hoger Onderwijs Persbureau [HOP]** Foto's **Frank Hanswijk, Anne Hospers, Zoë Cozijnsen, Rogier Maaskant, Sugarcoated, Bob van der Vlist, Levien Willemsse, Astrid Zuidema** Illustraties **Demian Janssen** Vormgeving **evvu.ch/Evelien van Vugt, i.s.m. Maxime Biekmann** Coverbeeld **pdp, Afterglow Prismatic Wired Controller** Redactieadres **Museumpark 40, hoogbouw bg, kamer MP.H.00.035. Postbus 25035, 3001 HA Rotterdam. Telefoon (010) 794 45 75. profielen@hr.nl. Open: ma. t/m vr. 10.00-17.00 uur** Advertenties **Via profielen.hr.nl** Druk **Tuijtel, Hardinxveld-Giessendam** Jaargang **29** ISSN **1385-6677. Profielen 142 verschijnt op 8 januari 2018** HET IS VERBODEN ZONDER TOESTEMMING VAN DE HOOFDREDACTEUR ARTIKELLEN OF ILLUSTRATIES GEHEEL OF GEDEELTELIJK OVER TE NEMEN.

HOE TE OVERLEVEN ALS GAME START-UP?
Deze 6 studenten proberen het

STUDIE
Hoe lees ik een wetenschappelijk artikel in 6 stappen?

KAMERS KIJKEN
Binnenkijken bij HR-studenten

Aan dit nummer werkten mee:

ROGIER MAASKANT>
Fotograaf

Hoe maak je in oktober een foto met kerstsfeer? Fotograaf Rogier Maaskant nam student Josche mee naar de Rotterdamse zaak Dirx waar het 't hele jaar kerst is. (p.28).

< ANNE HOSPERS
Fotograaf

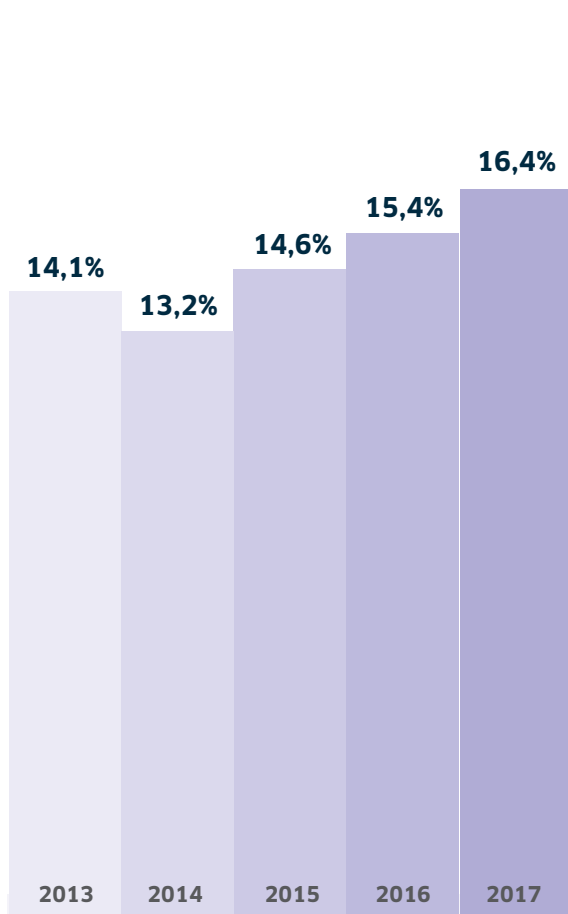
Anne fotografeert elke Profielen de tentjes waar onze freelancer Jonathan heerlijk gaat eten. Maar dit nummer zie je haar hand ook in de fotografie van de LocalGovJam (p.7).

< HANS VAN MAANEN
Wetenschapsjournalist

Jarenlang schreef hij de rubriek Twijfel over dubieuze wetenschap, in de Volkskrant. Voor Profielen maakte Hans een stappenplan voor het lezen van een wetenschappelijk artikel (p.20).

Kort

Meer hbo-studenten met een beperking

In **2013** gaf **14,1 procent** van alle hbo-studenten aan een of meerdere functiebeperkingen te hebben.

In **2014** zakte dit aantal naar **13,2 procent**. Om vervolgens in **2015** weer te stijgen naar **14,6 procent**.

In **2016** was het percentage **15,4 procent**. En in **2017** was dit al **16,4 procent**.

Bron: Centrum Hoger Onderwijs Informatie

‘Wij zijn niet slechter dan andere hogescholen.’

Cvb-voorzitter **Ron Bormans** over de resultaten van de Keuzegids op profielen.hr.nl.

LANGER THUIS DOOR HET LEENSTELSEL

Eerstejaars gaan minder vaak op kamers nu de basisbeurs is afgeschaft, concludeert Kences, de koepel van studentenhuysvesters. Het aandeel uitwonenden is tussen 2014 en 2016 met elf procentpunt gedaald. Het nieuws komt niet helemaal als een verrassing. In de *Landelijke Monitor Studentenhuisvesting* die Kences vorig jaar uitbracht, stond dat het aantal uitwonende eerstejaars in 2015 was gehalveerd. In dat jaar werd het leenstelsel ingevoerd. Het onderwerp ligt politiek gevoelig. Het kabinet probeert al jaren om studenten uit de spits te weren. Als dat lukt, hoeft het ministerie de ov-bedrijven tweehonderd miljoen euro minder te betalen voor de ov-studentenkaart. Maar het is de vraag of dat lukt nu blijkt dat steeds meer studenten thuis blijven wonen en meer gebruikmaken van het openbaar vervoer. *HOP*

Top vijf beste vegan restaurants in Rotterdam

TIP 1

SPIRIT

Bij dit vegan buffetrestaurant wordt je bordje voedsel gewogen om de prijs te bepalen.

TIP 2

GARE DU NORD

Betaalbare veganistische bistro gevestigd in een oud treinstel.

TIP 3

HEAVENLY CUPCAKES

Ja hoor, ze bestaan en ze zijn lekker: vegan cupcakes.

TIP 4

GYS

Kende je misschien al, maar mag zeker niet ontbreken. Van vegan burgers tot pannenkoeken. Lekker eten gegarandeerd.

TIP 5

BLA BLA

Serveert gerechten van cuisines over de hele wereld.

Bron: PETA Nederland

HOE KRIJG IK DIE KAMER?

Tips

1. *Cliché maar waar: wees jezelf.*

De zichzelf overschreeuwende types worden het meest niet.

2. *Neem geen wijn mee.*

Het komt wanhopig over en het werkt niet.

3. *Ga niet geforceerd met iedereen praten.*

Liever twee bewoners die mega-enthousiast over je zijn, dan niemand die zich je echt herinnert.

4. *Wil jij wel?*

Vergeet niet dat jij hier ook bent om uit te zoeken of je er überhaupt wil wonen.

5. *Reis alleen*

Probeer gezamenlijk terugreizen te vermijden voor het geval jij hét belletje krijgt en de anderen weten dat ze voor niks uit Meppel zijn gekomen. Moet jij weer zeggen: ‘Jij vindt ook wel wat’ en de langste treinrit van je leven hebben.

Persoonlijke tips van stagiaire Zoë Cozijnsen

317 studenten niet heringeschreven door collegegeldschuld

Begin dit collegejaar konden 317 HR-studenten niet worden heringeschreven vanwege een collegegeldschuld. **Daarmee lijkt de stijgende trend van afgelopen jaren tot en halt gekomen.**

Collegevoorzitter Ron Bormans pleitte ervoor om mogelijk te maken dat het collegegeldkrediet rechtstreeks door DUO wordt overgemaakt om te voorkomen dat studenten de school moeten verlaten. Dat heeft tweemaal geleid tot Kamervragen, maar de toenmalige onderwijsminister Bussemaker wilde eerst een onderzoek van Hogeschool Utrecht afwachten.

Lees het volledige artikel op www.profielen.hr.nl.

COLUMN

LIEVE TOSCA

HOE ONTLOOP IK M'N COLLEGA IN HET OV?

FOTO: SUGARCOATED

Lieve Tosca,

Iedere ochtend ga ik met het openbaar vervoer van en naar het werk. Die tijd breng ik het liefst alleen door. Met een kop koffie, een krantje en m'n oordoppen in. Dat ging altijd heel lekker tot ik laatst een collega in de trein tegenkwam. Ze is bij mij in de wijk komen wonen en vindt het gezellig om op de heen- en terugweg te babbelen. Ze is vast heel aardig, maar ik heb geen zin in verplichte babbeltjes. Hoe maak ik haar dit duidelijk zonder de werkverhouding te verstoren?

Liefs,
Han Solo

Lieve Han,

Hoewel ik mijn collega's de allerleuksten vind en ik ze op het werk met veel plezier spreek, zou ik knettergek worden als ik alle werkdagen met ze in de trein moest zitten. Ook ik heb die tijd 's morgens nodig om een beetje voor me uit te staren en me voor te bereiden op m'n werkdag. 's Middags gebruik ik mijn terugreis om te ontwerpen zodat ik thuis geen hoofdredacteur ben, maar gewoon een gezellige echtgenoot.

Je kan drie dingen proberen om voortaan weer alleen te reizen:

Ga andere uren werken. Waarom zou je in de spits reizen als je ook eerder of later kan vertrekken? Je wordt beloond met rust, ruimte en zitplekken. Win-win.

Koop een eerste klas kaartje. Als je toch in de spits moet reizen, kan het 't overwegen waard zijn om een abonnement voor de eerste klas te nemen. De reisvergoeding van de HR is absoluut niet toereikend om deze kosten te dekken, maar beenruimte, zitplekken, opladers en gebrek aan collega's kunnen dit misschien wel compenseren.

Vertel je collega de waarheid. Misschien heeft zij ook geen zin in die babbeltjes, maar voelt ze zich verplicht nu ze jou tegenkomt. Een duidelijke 'ik vind je supersaai, maar ik reis liever alleen' kan een mooi begin zijn van een gesprek.

Ik zat vroeger vaak in een coupé met twee mannen die naast elkaar zaten te zwijgen. Ze zagen elkaar op het perron, knikten naar elkaar en namen samen plaats. Zo zaten ze altijd naast een bekende, maar hoefden ze niet te praten. Ze keken er allebei heel tevreden bij.

Lfs Tosca

Tosca Sel is hoofdredacteur van Profielen. Heb je ook een vraag voor haar? Mail Lieve Tosca op t.sel@hr.nl. En volg haar wekelijkse rubriek op profielen.hr.nl.

‘Bij de pabo moedigen we docenten aan om op stage te gaan. Zo geef ik nu af en toe muziekles op een basisschool.’

Pabodocent **Karel Ligvoet** over verplichte bijscholing van docenten in de eerste editie van 'Het panel' op profielen.hr.nl.

Kaartspel voor integer handelen

DEEL JE WELEENS EEN GENADEZESJE UIT? Mag je een fles wijn aannemen van een samenwerkingspartner? Haal je alle ingeleverde opdrachten door plagiaatscanner Ephorus? En mag je op school privé zaken printen? Dit zijn onderwerpen die de hogeschool graag besproken ziet en daarom is er een kaartspel gemaakt om integer handelen te bevorderen. Met de vragen op de kaartjes kan een gesprek over integriteit gevoerd worden. En dat was, is en blijft nodig. **Het integriteitsspel is een spel, maar er kan niet gewonnen worden.** Hoewel, als het gespeeld wordt kan de hele hogeschool winnen, zeggen de makers: 'We winnen alleen maar met zijn allen door het juiste gedrag te stimuleren bij alle collega's.' Kaartspellen kunnen aangevraagd worden bij Herman Veenema en Alexander van den Assum van de HR. *Lees het volledige artikel op profielen.hr.nl*

STRIP: *Fijne kerst!*

DEMIAN JANSSEN

OKTOBER, LOCATIE ZOHO ROTTERDAM.

Vijf casussen, vijf teams en drie dagen, wat kan daarin gebeuren? Kunnen studenten, ontwerpers en ambtenaren samen de publieke dienstverlening verbeteren? In de jaarlijkse LocalGov Jam komen deze verschillende bloedgroepen bij elkaar, in de hoop samen tot creatieve oplossingen te komen. Kenniscentrum Creating010 van de HR is een van de organisatoren. De deelnemers eten samen, maken lange dagen en gaan de straat op voor interactief onderzoek. Ze buigen zich over de leegstand van gevangenissen of het digitaal ontsluiten van de stad voor nieuwe Rotterdammers.

Wat er ook bij hoort is knutselen en bouwen voor de expo waar de oplossingen aan het publiek worden gepresenteerd. Ergens staat op een bord gekalkt: Ik kan niet tekenen. De organisatie heeft daar maar meteen mee afgerekend door aan het begin een masterclass tekenen aan te bieden.

En zo konden op de laatste dag vijf oplossingen gepresenteerd worden. De deelnemers op deze foto werken aan een maquette om te laten zien hoe zij Rotterdam transparanter willen maken voor nieuwe bewoners en 'bewoners met een uitdaging'. *Esmé van der Molen*

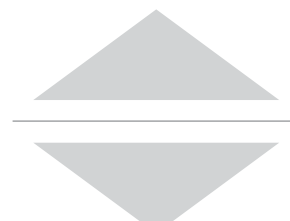
Jammen voor een betere dienstverlening

MEER DISCRIMINATIE TIJDENS STAGES

17% van de hbo- en wo-studenten heeft **last van discriminatie tijdens de stage**, een stijging van 73% ten opzichte van 2015.

73%
STIJGER

DALER
€9

Allochtone studenten ontvangen gemiddeld €9,- **minder stagevergoeding** dan autochtone studenten. Dit verschil was vorig jaar €14,-.

Bron: Nationale Stagemonitor 2017

Tekst: Olmo Linthorst Illustraties: Demian Janssen

Record aan **onvoldoendes** voor HR-opleidingen in de Keuzegids

Het oordeel van de Keuzegids Hbo over de Hogeschool Rotterdam is de afgelopen tien jaar niet zo streng geweest. In alle opzichten gaat het volgens de makers van de gids **slechter dan ooit op de HR.**

NOG NOOIT ZO VEEL ONVOLDOENDES, NOG NOOIT ZO VEEL LAATSTE PLAATSEN, nog nooit zo'n lage instellingsscore en een nieuw diepterecord bij informatica. En het aantal laag scorende opleidingen is in twee jaar bijna verviervoudigd.

Er zijn wel lichtpuntjes, zoals de drie topopleidingen en goede scores bij de lerarenopleidingen (Duits en Engels uitgezonderd), maar in de Keuzegids Hbo 2018 is het goede nieuws voor de HR dungezaaid.

Het aantal opleidingen dat beter scoort dan gemiddeld neemt de afgelopen jaren af, het aantal opleidingen met serieus lage scores neemt toe.

De Keuzegids, die elk jaar alle Nederlandse opleidingen rangschikt op basis van studentenoordelen, rendementscijfers en expertoordelen, geeft de Hogeschool Rotterdam een gewogen instellingsscore van 53,5 punten, het laagste cijfer sinds 2008.

GROOT AANTAL MINNETJES

De daling van het hogeschoolbrede oordeel is het gevolg van een optelsom van een groot aantal kleine minnetjes bij opleidingen als accountancy, de pabo, bedrijfskunde en creative media and game technologies. Maar ook steviger achteruitgang, zoals bij automotive (dat juist de afgelopen jaren uit de dieprode cijfers was gekrabbeld) en docent beeldende kunst en vormgeving.

V&M het nieuwe normaal: stabiel goede score
 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018
 50 50 58 68 68 66 68

HR BOVENGEMIDDELD Keuzegids 2018	TOTAALSCORE	RANKING
Lero Aardrijkskunde	86	+++ 1/8
Industrieel product ontwerpen	80	++ 2/7
Elektrotechniek	78	++ 5/13
Financial services management	74	+ 1/8
Lero Natuurkunde	74	+ 4/8
Lero Maatschappijleer	72	+ 1/4
Verloskunde	72	+ 3/4
Biologie en medisch laboratorium ond.	70	+ 2/11
Lero Geschiedenis	70	+ 2/8
Lero Nederlands	70	+ 3/8
Vastgoed en makelaardij	68	+ 2/4
Facility management	66	+ 2/9
Lero Algemene economie	66	+ 4/9
Medische hulpverlening	66	+ 3/3

BOVENGEMIDDELD

HOE DEZE GRAFIEK TE LEZEN:
 De symbolen + en - geven aan hoe een opleiding scoort vergeleken met het gemiddelde van alle voltijdopleidingen in het hbo.

De totaalscore is een optelsom door de Keuzegids van alle deelscores over studenttevredenheid, rendement en accreditaties. De Keuzegids zet gelijksoortige opleidingen ter vergelijking bij elkaar. Daaruit ontstaat de ranking.

* gedeelde plaats
 ** De opleidingen cmv, sph, pedagogiek en mwd zijn opgegaan in de brede bachelor social work. Deze oordelen zijn een combinatie van de oude en nieuwe opleidingen.

BIT&M: eenmalige daling in 2016
 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018
 54 58 52 62 46 62 62

HRM: stabielste van de hele HR
 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018
 58 62 58 62 60 58 60

HR GEMIDDELD Keuzegids 2018	TOTAALSCORE	RANKING
Leraar Gezondheidszorg en welzijn	64	4/6
Logopedie	64	5/8*
Business IT & management	62	2/4
Lero Biologie	62	3/7
Technische bedrijfskunde	62	7/14*
Vormgeving	62	6/11
Watermanagement	60	3/8
Chemie	60	11/13
Fiscaal recht en economie	60	1/6*
Lero Bedrijfseconomie	60	6/9
Lero Wiskunde	58	8/8*
Accountancy	58	9/18
Autonome beeldende kunst	58	6/8*
Social work/cmv	58	3/6**
Human resource management	58	13/20
Social work/sph	58	8/13*
Fysiotherapie	56	11/11
Social Work/pedagogiek	56	3/3**
Small business en retail management	56	8/13*

GEMIDDELD

CT: zakt nog verder weg
 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018
 66 64 64 64 58 42 32

VERPLEEGKUNDE: terug onderaan
 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018
 38 34 50 50 52 54 44

TMA: terug bij af
 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018
 46 52 52 50 50 50 46

DBKV: landelijk van eerste naar laatste
 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018
 86 80 86 72 64 62 52

HR ONDERGEMIDDELD Keuzegids 2018	TOTAALSCORE	RANKING
Creative media and game tech. (mediat.)	54	- 3/4
Ergotherapie	54	- 4/4
Lero Duits	54	- 7/7*
Logistics engineering (Itv)	54	- 4/6
Pabo	54	- 37/45*
Hogeschool Rotterdam	53.5	8/11
Bedrijfseconomie	52	- 15/23
Docent beeldende kunst en vormg.	52	- 9/9
Leisure Management	52	- 3/4
Civiele techniek	50	- 10/10
Communicatie	50	- 12/19
Mens en techniek (gezondh. techn.)	50	- 5/5
Lero Frans	50	- 6/7
Bouwkunde	48	- 8/12*
Logistiek en economie	48	- 8/10*
Technische informatica	48	- 6/6
Werktuigbouwkunde	48	- 12/14
International business & languages	46	- 13/13*
Ruimtelijke ordening en planologie	46	- 7/8
Trade management gericht op Azië	44	-- 19/21
Automotive	44	-- 3/3
Bedrijfskunde MER	44	-- 13/16*
Commerciële economie	44	-- 17/20*
Communication and multimedia design	44	-- 10/10
International business & management	44	-- 21/21*
Social work/mwd	44	-- 15/16**
Maritiem officier	44	-- 4/4
Verpleegkunde	44	-- 22/22*
Lero Engels	38	-- 8/8
Maritieme techniek	38	-- 2/2
Chemische technologie	32	--- 7/7
Informatica	28	--- 7/7

ONDERGEMIDDELD

ZES LERARENOPLEIDINGEN IN DE LIFT

	2015	2016	2017	2018
Aardrijkskunde	82	82	72	86
Natuurkunde	52	62	68	74
Maatschappijleer	56	56	58	72
Geschiedenis	60	58	64	70
Nederlands	62	58	46	70
Algemene economie	44	58	48	66

Lerarenopleidingen worden pas sinds de keuzegids 2015 individueel beoordeeld.

Dit jaar gaan ook drie instituten er in zijn geheel op achteruit. Alle opleidingen van CMI, RMU en RBS verslechteren, soms zelfs behoorlijk (CMI: Communicatie, Media en Informatietechnologie; RMU: Rotterdam Mainport University; RBS: Rotterdam Business School). **Er zijn geen instituten waarvan alle opleidingen verbeteren.** CMI-opleiding informatica haalt met 28 punten de laagste score gemeten (sinds 2008) op de HR. Onderwijsmanager Albert Hofstede van informatica denkt dat vooral het nijpende gebrek aan docenten zijn opleiding parten speelt. Vier opleidingen van het Instituut voor Gebouwde Omgeving (IGO) halen hun laagste score sinds 2008. Voor sommige van deze opleidingen mag dat geen grote verrassing zijn; zo daalt de score van civiele techniek nu voor het vijfde jaar op rij. Bij logistiek en economie (tegenwoordig logistics management genoemd) is dit al de vierde opeenvolgende daling in de Keuzegids. Ruimtelijke ordening en planologie daalde soms een klein beetje, maar nu ineens heel sterk (met 16 punten naar een totaalscore van 46).

34 DALERS TEGENOVER 26 STIJGERS

In totaal halen 20 van de 64 beoordeelde bacheloropleidingen op de HR hun laagste score sinds 2008. Alles bij elkaar dalen de scores van 34 opleidingen. **Daartegenover staan 26 stijgers.** Onderaan de lijst is het beeld tamelijk dramatisch. Er zijn meer 'focusopleidingen' dan ooit. De afgelopen jaren was de term niet meer in zwang, maar toen Ron Bormans in 2012 aantrad, was een van zijn eerste maatregelen om de onderwijskwaliteit meer aandacht te geven door het instellen van 'focusopleidingen'. Dit waren opleidingen die extra aandacht kregen van het bestuur omdat ze in de Keuzegids minder dan 50 punten haalden. Het aantal opleidingen dat aan deze definitie voldeed, schommelde altijd tussen de vijf en acht opleidingen. Afgelopen twee

jaar is het aantal ineens gegroeid van vijf naar tien naar negentien dit jaar. Veel van deze opleidingen komen in een verbetertraject en rapporteren daarover aan het college van bestuur.

86 PUNTEN VOOR AARDRIJKSKUNDE

Het goede nieuws uit de Keuzegids is geconcentreerd rondom één instituut: het Instituut voor Lerarenopleidingen, IVL. Daar gaan, op Duits, Engels en Frans na, de scores van alle lerarenopleidingen sterk omhoog. Nederlands, algemene economie en aardrijkskunde maken hun sterke dalingen van vorig jaar ruimschoots goed. Aardrijkskunde (86 punten) overtreft zelfs haar eigen topscore van drie jaar geleden. Nederlands is 'topstijger', met 24 punten erbij. **Niet alleen in vergelijking met eerdere jaren, ook in vergelijking met de rest van Nederland scoren de opleidingen van de HR slechter.** De Keuzegids zet gelijksoortige opleidingen bij elkaar op één lijst, met de best scorende opleiding bovenaan. (Financial services management, aardrijkskunde en fiscaal recht en economie zijn dit jaar de beste in hun soort van heel Nederland.) Uit een analyse van de plek van alle beoordeelde HR-opleidingen op die ranglijsten, blijkt dat de hogeschool sinds 2008 nooit zo veel laatste plaatsen haalde. Bijna een derde van de HR-opleidingen eindigt onderaan de ranglijst. Dat zijn 21 HR-opleidingen die worden voorbijgestreefd door al hun zusteropleidingen in de rest van het land. ■

Een reactie van Bormans lees je op profielen.hr.nl, zoek op 'Bormans'.

FOTOS: LEVIEN WILLEMSE

GELEERD OP DE HR:
'Je moet als verpleegkundige kritisch blijven en jezelf continu ontwikkelen, want de gezondheidszorg vernieuwt met de dag'

GEMIST OP DE HR:
'In het eerste jaar werden we getoetst op verpleegkundig rekenen. Daarna heeft niemand er meer over gerept. Het lijkt mij beter om de toets ieder jaar te herhalen.'

Denise Borman (21)

Tot juli 2017: verpleegkundige
Nu: verpleegkundige in Erasmus MC-Sophia

'Tranen maken het werk menselijk'

DENISE BORMAN FIETSTE DOOR HAAR BACHELOR VERPLEEGKUNDE en sloot de studie af met een 8 en een scriptieprijs. 'Als je iets doet wat je echt leuk vindt, kost het geen moeite om hard te werken.'

Als kind speelde Denise Borman al zusters en de gezondheidszorg heeft haar altijd getrokken. Ze schreef zich in voor de studie verloskunde, maar werd uitgeloot. 'Daar ben ik nu heel blij om. Na mijn eerste jaar verpleegkunde wilde ik niet meer anders.' Tijdens haar opleiding heeft ze uiteenlopende stages gelopen. Van werken in een psychiatrisch centrum tot zorgen voor dementerende ouderen. 'Dat vind ik zo mooi aan de opleiding en aan het vak: de diversiteit. Je kunt er zo veel kanten mee op.'

SCRIPTIEPRIJS KWAM 'TOTAAL ONVERWACHT'

Tijdens haar stage bij Erasmus MC, op de afdeling transplantatiechirurgie, kwam zij op het idee voor haar afstudeerscriptie: de medicatie-inname van patiënten met een donornier. 'Na een niertransplantatie is het van levensbelang dat de medicatie, die voorkomt dat je lichaam de nier afstoot, op de juiste manier wordt ingenomen. Er moet steeds exact twaalf uur tussen zitten. Wanneer de patiënten weer naar huis gaan, is het hun eigen verantwoordelijkheid. Ik kwam tot de conclusie dat er vooral na de opname goed

contact moet worden gehouden voor een juiste begeleiding.' Zij kreeg een 8 voor deze scriptie en won er ook nog de Scriptieprijs HBO-V mee.

Borman kijkt positief terug op haar studieperiode en zegt dat dat vooral komt door haar liefde voor het vak. 'Ik wil ervoor zorgen dat iemand die ziek is, zo min mogelijk last ervaart van het hele circus eromheen. Ik vind het prachtig als ik daar een schakelpunt in kan zijn. Persoonlijke aandacht vind ik heel belangrijk, gewoon even bij iemand gaan zitten en een praatje maken.'

MENSENWERK

'Het werk vraagt veel van je', zegt Borman. 'Je maakt heftige dingen mee, bijvoorbeeld wanneer een patiënt die jij lang hebt verzorgd overlijdt. Natuurlijk ga je daar met gepaste professionaliteit mee om, maar soms is het zwaar. Het is en blijft mensenwerk. Ik sta weleens met tranen in mijn ogen en ik vind dat dat moet kunnen. Dat is wat het werk menselijk maakt. Als het je niet meer raakt, moet je een andere baan gaan zoeken.' Denise Borman hoeft dat niet te doen. **Zij leeft inmiddels haar meisjesdroom: ze werkt als verpleegkundige in het Erasmus MC-Sophia.** 'Ik ben 21 en heb de mooiste baan van Nederland.' ■ Zoë Cozijnsen

Hoe te overleven als game start-up?

Deze 6 studenten proberen het

Toen hun minorgame We Were Here een hit werd op het gameplatform Steam leken hun stoutste dromen uit te komen. Zes van de vijftien studenten uit de minorgroep waagden vervolgens de sprong in het diepe. Ze richtten de bv Total Mayhem Games op en werken nu aan een betaalde vervolggame: We Were Here Too.

Op bezoek bij de studenten van Total Mayhem Games moet je - net als in hun game - afdalen naar de dungeons. Ze houden dan wel sjiek kantoor aan de Veerhaven, hun studio is in de kelder; een voormalige opslagplek. Daar hebben ze een ideale hub gecreëerd vol Nerf guns, drakenmodellen en game posters.

Er staat een grote tafel voor de jongens van dev (development, Benjamin van Hemert en Christian de Kool), een set-up voor de programmers (Thomas van Opstal en Sam Meyer) en een bureau dat wordt gedeeld door de afdeling art met Victor van den Beld (3D artist) en Lucia de Visser (management en identity design). Deze zes (oud)studenten van de HR doen het maar gewoon: ze leven het leven van een start-up. Ze zijn gedreven, optimistisch en weten van aanpakken, maar ze zijn ook redelijk blut

en moe. De meeste studenten hebben nog een baantje naast Total Mayhem Games, want al was hun eerste game een hit, de inkomsten van het gratis spel waren 'nul komma nul'.

656.000 DOWNLOADS
Op dit moment is We Were Here 656.000 keer gedownload en neemt het de 34ste plek in van meest gedownloade games op Steam in 2017. Dat is een mooie score voor een kleine indie (independent) game. Lucia: 'We zijn groot in de VS (33,5%), West-Europa (25,6%) en in Azië (14,6%). Het spel is door een aantal YouTubers opgepikt, onder wie een uit Zuid-Korea. Dat zie je meteen terug in de downloads. Ook in China wordt het veel gespeeld. Om die reden hebben we de game in elf talen vertaald.'

DE EERSTE GAME WAS EEN HIT, MAAR DE INKOMSTEN VAN HET SPEL WAREN 'NUL KOMMA NUL'.

Tekst **Esmé van der Molen**
fotografie **Bob van der Vlist** Stills **Total Mayhem Games**

‘Wat ervoor zorgt dat iedereen ze wil helpen, is dat ze geen dollartekens in de ogen hebben.’

► Niet alleen is de game veel gedownload, ook de bijna 5.000 recensies op Steam vallen in de categorie ‘erg positief’. Gamers waarderen dat het een co-op game is, want daar zijn er niet zo veel van. Je kunt het spel alleen met een partner spelen. Door samen te werken, kun je ontsnappen uit een verlaten kasteel. De puzzels en de creepy, winterse sferen vallen ook in de smaak. ‘Probably one of the best free co-op horror games I’ve played, if not the best. The puzzles are insane!’, zegt bijvoorbeeld 2H2K Rachie op Steam.

SPIRIT ANIMAL

Volgens docent van de minor game design and development en software architect Geoff van den Ouden is het succes van We Were Here bijzonder. En nog bijzonderder is het feit dat deze studenten het aandurfden om ermee door te gaan. Van den Ouden: ‘Na de minor begint meteen het afstudeertraject. Deze studenten zijn bereid geweest om flinke offers te maken. Slechts een van hen is al afgestudeerd. De rest heeft dat uitgesteld, omdat het niet te combineren was met het opzetten van hun studio. Veel andere kansrijke teams stranden daarop. Zo dicht bij hun afstuderen durven ze het niet aan om voluit voor een eigen studio of game te gaan. Het is jammer dat de inrichting van ons onderwijs de doorstart frustreert.’

Ook al eindigde hun minor in februari, nog steeds is Van den Ouden coachend betrokken bij Total Mayhem Games. De studenten noemen hem hun ‘goeroe’, ‘moeder Teresa’ en ‘spirit animal’. ‘De gamewereld is zijn wereld. Daar weet hij alles van en hij is bereid die kennis met ons te delen’, vertelt Lucia. Van den Ouden heeft bijvoorbeeld een paar van de jongens uit het team in contact gebracht met werkgevers, zodat ze inkomsten hebben naast de studio.

Van den Ouden: ‘Wat ervoor zorgt dat iedereen ze wil helpen, is dat ze geen dollartekens in de ogen hebben. Ze willen dit doen, omdat ze heel graag met elkaar, in dit team, games willen maken. En daar hebben ze veel voor over.’

CONSOLE PEASANT

‘We zijn inderdaad een hecht team’, beaamt Lucia. ‘Het is onze bedoeling om straks, als we vijftig zijn, nog steeds games met elkaar te maken. We zijn ook redelijk complementair. Er zijn jongens in ons team die niet zo dol zijn op praten, maar dat is prima. Praten kan ik wel. Zij zijn weer fantastisch achter het scherm. We delen natuurlijk ook de liefde voor gamen. Elk gametype is in ons team vertegenwoordigd. Ik ben bijvoorbeeld een console peasant. Daar wordt door de ware gamers, de pc-gamers dus, best op neergekeken. Ik heb zelfs een Mac,

wat echt een no-go is. Victor is dan weer een echte Blizzard-fan. Hij speelt bijvoorbeeld het kaartspel Hearthstone. Thomas, de enige uit ons team die niet op de HR studeert maar op Avans, is van de heftige oorlogsgames zoals Battlefield. Chris heeft elke console als eerste en dan heeft hij er ook meteen vijf van. Dat is zo’n jongen die een aparte rugzak met kabeltjes heeft. Onze merchant zeg ik weleens.’ Doordat alle smaken in het team zijn vertegenwoordigd, zijn er ook bv-leden die We Were Here (Too) zelf nooit zouden spelen. Sam (programmer): ‘Ik heb gewoon een andere smaak. Ik hou vooral van open world games, maar ik sta wel helemaal achter de game die we maken. Het is een heel goed spel.’

Voor Christian (gamedesigner en Unity-developer) is dit de eerste groep waarin hij zich echt thuis voelt en waar zijn talenten tot zijn recht komen. ‘Ik heb Asperger’, vertelt hij. ‘Daardoor ben ik in staat tot hyperfocus. Dat is heel handig in deze fase van het werken aan de game. Tegelijkertijd heb ik me door de Asperger altijd anders gevoeld. Hoe noem je dat: wrong planet syndrome? Ik ben ook zwaar gepest. Hier speelt dat allemaal niet. We vertrouwen elkaar en hebben dezelfde interesses. Daardoor heb ik een gigantische persoonlijke groei doorgemaakt. Dat ik mijn afstuderen on hold heb moeten zetten, heb ik daar wel voor over.’

INVESTEERDER STAPT IN

Niet alleen de studenten brengen offers en investeren in Total Mayhem Games. Direct na de minor vonden ze ook een investeerder die in hun project wilde stappen. Art Zuyderwijk heeft zijn sporen verdiend in de textielindustrie en begon voor zichzelf met zijn investeringsbedrijf John Doe Consultancy. Voor Zuyderwijk is de game-industrie om meerdere redenen interessant. ‘De sector is redelijk crisisproof. Ik kom uit de textiel, een industrie waar 3.000 miljard dollar in omgaat. Als Griekenland bijna failliet gaat, merkt de modewereld dat. Maar gamers blijven gamen

en games kopen. Daar komt nog bij dat je geen fysieke inventaris hebt die je moet voorfinancieren, omdat We Were Here een download-game is.’

Zuyderwijk richt zich vooral op pre-start-ups. Dat zijn bedrijven in de eerste twee jaar van hun bestaan. Daarom is hij een zogenaamde ‘betrokken investeerder’ die niet alleen geld investeert, maar ook een coachende rol op zich neemt waarbij hij de studenten begeleidt in ondernemerschap en het bouwen van een (wereldwijd) merk.

Hoeveel geld hij in de gamestudio heeft gestopt, wil hij niet zeggen. ‘Ik denk dat mensen dat bedrag niet kunnen duiden’, maar de studenten kunnen er tot het einde van dit jaar hun huur, licenties, internet en reiskosten van betalen. De investering is niet voldoende om salarissen uit te keren. ‘Dat is het offer dat ik van hen vraag’, zegt Zuyderwijk.

‘Daarnaast huur ik juridisch advies in als het nodig is, heb ik kleding laten maken en neem ik de kosten op me als ze naar een event moeten. Een paar weken geleden stonden ze op First Look, het grootste game-event van de Benelux, en dan draaien ze zo’n dag op een croissantje van de Appie. Dat kan niet. Op die momenten regel ik een hotel en eten voor ze.’

DILEMMA'S

Ook al heeft Total Mayhem Games een investeerder: money is short. En niet alleen money, ook tijd is short, en menskracht. Het zijn de klassieke hoofdbrekens van elke start-up.

‘De minor heeft een goede spanningsboog met voortdurend kleine en grotere deadlines’, vertelt docent Van den Ouden. ‘Toen dat wegviel, bleef er één grote deadline over: de release van We Were Here Too. Het is een bekende valkuil in creatieve projecten om achterom te kijken en te denken: dat kan ik nu beter, en dat dan vervolgens ook gaan doen. Maar als je één onderdeel verbetert, steekt de rest daar schril bij af. En dan moet je ook dat aanpakken. Voor je het weet, heb je jezelf opgezadeld met een hele lading meerwerk.’

‘Het is niet raar dat ze in deze valkuil trappen, het is een standaardfout, als je het al een fout wil noemen. Wat dit versterkt, is hun gebrek aan menskracht. Het zijn goede studenten, maar ze hebben te weinig van alles. Te weinig ervaring, om mee te beginnen. Maar door dit te doen, zal een volgend project alweer veel soepeler gaan.’

Hun perfectionisme zit de voortvarendheid in de weg, vindt ook Lucia. ‘We hebben de lat veel te hoog gelegd. Gametechnisch kun je wel tot in de eeuwigheid doorgaan. Daarom hebben we ons doel om in de zomer te releasen niet gehaald. De volgende deadline willen we echt halen.’

DEADLINE!

Maar wat is die volgende deadline? Dat is een dilemma waar het team veel over heeft getwijfeld. Qua cashflow zou de deadline 1 december moeten zijn. ‘Er moeten inkomsten gaan komen’, zegt Lucia. Maar strategisch gezien is het niet handig om dan op Steam uit te komen. Tussen oktober en januari komen de AAA-games van de grote studio’s met hun nieuwe releases en zie dan als kleine indie game maar eens op te vallen in al het marketinggeweld van titels als FIFA en Call of Duty. Van den Ouden denkt dat het ze een tienvoud in downloads kan kosten. ‘Daarom brengen indie studio’s hun spellen in februari of begin september uit.’

Inmiddels is de kogel door de kerk en hebben de studenten voor februari gekozen. ‘Het is niet alleen een beter moment, we kunnen de game dan ook beter presenteren, als complete game met opvolgende DLC’s (chapters, red.).’

Hoe gaan ze het redden na december? De studenten zoeken nog naar oplossingen. ‘We komen er wel uit. We denken dat we met een release in december sowieso over drie maanden geen studio meer zouden hebben.’

ONDERTUSSEN IN DE DUNGEON OP DE VEERHAVEN

Game designers Benjamin en Christian werken aan een puzzel. Dat gebeurt heel lowtech, gewoon met een zelf geknutseld spelbord van papier. Benjamin: ‘Gisteren hebben we de puzzel getest en hij was te moeilijk. Niet “leuk moeilijk” maar zo lastig dat het demotiveert. Voor sommigen is ons spel echt de ultieme relatie-test: kan je communiceren met elkaar?’

Verderop werkt Victor een zaal uit in 3D. Ook met de februari-deadline is het stevig buffelen om de deadline te halen. Maar het is allemaal voor het goede doel. Victor: ‘Als dit lukt, hoef ik nooit meer naar mijn ‘werk’, want dit is wat ik het allerliefste doe.’ □

Releasedatum We Were Here Too: 02-02-2018, prijs €9,99.

WE WERE HERE (TOO)

In We Were Here (Too) raken vier expeditieleden van elkaar gescheiden in een sneeuwstorm. Ze komen vast te zitten in een kasteel. Alleen een walkietalkie en de stem van hun vriend aan de andere kant van de lijn kunnen de karakters op tijd helpen ontsnappen. In We Were Here Too speel je het andere koppel van de expeditie en is de spelomgeving nieuw.

‘We hebben de lat te hoog gelegd. GAMETECHNISCH KUN JE WEL TOT IN DE EEUWIGHEID DOORGAAN.’

'GROEPSWERK CREËERT STUDIEVERTRAGING'

Op de Hogeschool Rotterdam zijn 3.900 studenten langer dan vijf jaar aan het studeren. Docent en pedagoog **Jean Marie Molina** ging met dit onderwerp aan de slag. Wie spreekt over 'langstudeerders' krijgt een opmerking van haar: Te negatief. Inmiddels heeft ze in vijf jaar tijd honderden studenten van vier verschillende instituten richting een diploma gecoacht met haar methode *Tough Love*.

IN DE KAMER VAN JEAN MARIE MOLINA STAAT VERSTOPT IN DE KAST ALTIJD EEN BOX TISSUES KLAAR. Ze haalt 'm tevoorschijn als er tranen vloeien en dat gebeurt regelmatig. Studievertraging trekt een zware wissel op studenten. De impact daarvan kan eigenlijk niet onderschat worden, merkt Molina.

Sinds jaren is het beeld dat studenten met vertraging een migrantenachtergrond hebben en uit een gezin komen met een laag opleidingsniveau. Dat beeld kan de prullenbak in, zegt Molina. 'Ja, je ziet studievertraging in die traditionele groep, maar opvallender is dat de studenten die vertragen steeds witter worden. Vaak hebben ze hoogopgeleide ouders en beschikken ze over een steunend sociaal netwerk. Ze hebben al die zaken waarvan we dachten dat ze belangrijk bijdragen aan studiesucces en tóch lopen ze vast.'

Hoe komt dat?

'Omdat gedacht werd dat vertraging te maken had met achterstand, werd ook de oplossing van het probleem gezocht in een doelgroepen aanpak en een focus op deficiënties. Door die beperkte blik zagen we de andere groep over het hoofd. Het was ook best makkelijk om ze niet te zien, want veel van de studenten die ik begeleid, hebben tot en met jaar 3 nominaal gestudeerd. Vaak ook met goede cijfers. Ze laten dan bij het eerste gesprek hun cijferlijst aan me zien. "Kijk", zeggen ze. "Zie je hoe goed ik het altijd heb gedaan? Hoe kan het nou dat ik niet kan afstuderen?"

'Deze studenten hebben een bepaalde mindset over succes en falen die onbedoeld bijdraagt aan hun problemen rond studiesucces. Ze hebben het idee ontwikkeld dat ze dingen die ze moeilijk vinden of nog niet kunnen voor zichzelf moeten houden. Ik gebruik graag de metafoer van de rugzak. In jaar 1 en 2 komen ze dingen tegen die ze nog niet kunnen. Die stoppen ze snel in die rugzak. De tas gaat mee naar een volgend jaar en daar gebeurt hetzelfde totdat de rugzak in het vierde jaar uitpuilt met alles wat ze nooit zijn aangegaan. Ze denken dat een goede student iemand is die het studeren makkelijk afaat; die zo weinig mogelijk herkansingen heeft. Doorzetten en desnoods falen als iets echt moeilijk wordt, hebben ze zo veel mogelijk geprobeerd te vermijden.

'Wij als hogeschool dragen daaraan bij. Het begint al met de cultuur. We pikken de goede studenten eruit en plaatsen die op de voorgrond. Dat doen we minder met de doorzetters die pas slagen na herkansingen. Maar het belangrijkste is de organisatie van ons onderwijs in groepswerk. Ik ben ervan overtuigd dat dat vertraging creëert.'

Dat is best een bommetje dat je dropt. Groepswork en hbo lijken onlosmakelijk met elkaar verbonden.

'Natuurlijk. Van groepswork kun je ook veel leren, maar - vind ik - zet het pas in aan het einde van de studie. Doordat studenten in de eerste jaren veel in groepen moeten werken, krijgen ze niet de kans om individueel te leren, falen en opnieuw te proberen. Individueel werken zet de zaak op scherp. Het is het individu dat moet afstuderen en een scriptie moet schrijven, niet de groep. **Als je de student de kans niet biedt om zijn eigen weg naar succes te ontdekken,** dan ontnem je hem de kans om echt succes te halen. Iemand die moeite heeft met schrijven, kan een andere taak in de groep op zich nemen en het schrijven overlaten aan de beste schrijver. Dan staat er een mooie 8 op zijn studieoverzicht, maar wat heeft hij feitelijk geleerd? Ik zie daarom veel studenten tegen wie ik moet zeggen: "Jij kan nóg niet schrijven, denken of lezen." Dat komt hard aan.'

'DOCENTEN ZIJN VERANTWOORDELIJK VOOR HET SUCCES, MAAR OOK VOOR HET FALEN VAN HUN STUDENTEN.'

Je zegt met opzet dat ze het nóg niet kunnen. Je probeert ze zo van een fixed mindset te bewegen naar een growth mindset. Kun je dat uitleggen?

'Mensen met een growth mindset denken niet in termen van talent, aanleg en intelligentie, maar zien dat als een startpunt voor hun ontwikkeling. Ze geloven dat ze door

inzet en doorzetten verder kunnen komen. Fouten maken hoort bij het leerproces. Als je een fixed mindset hebt, ga je uit van talent. Je hebt het of je hebt het niet. Falen is een ramp en moet voorkomen worden. Het maakt bij studeren heel veel uit welke mindset je hebt.

'Ik heb een methode ontwikkeld die ik Tough Love noem. Daarbij put ik uit het werk van psycholoog Carol Dweck over de growth en fixed mindset. Voor de praktische invulling gebruik ik het werk van E. Scott Geller over zelfmotivatie. Hij heeft de stappen beschreven die je moet zetten om mensen van "ik kan het niet" naar "ik kan het wel" te bewegen.'

Je kiest dus voor een psychologische benadering in plaats van een doe-aanpak waarbij plannings en stappenplannen worden gemaakt.

'Ja, want studievertraging is een psychologisch proces en studiesucces ook. Veel studenten zien dat nog niet als ze voor het eerst bij mij komen. Ze willen vooral bewijzen dat ze goede studenten zijn. En dan zeg ik: "Dat hoeft niet. De reden voor jouw vertraging zit ergens anders."

Ik kan me voorstellen dat dit soort gesprekken sterke emoties losmaken.

'DE GROEP MET STUDIE-VERTRAGING WORDT STEEDS WITTER.'

'Jazeker, er wordt veel gehuild binnen deze vier muren. Ik had bijvoorbeeld een student die zei: "Ik verwacht hier eigenlijk niks meer van, want ik heb al zo vaak gehoord dat ik het niet kan." Vaak komen ze boos binnen, teleurgesteld ook. Een student vertelde dat een docent tegen hem had gezegd: "Je bent best ver gekomen, verder dan de meeste mensen dachten, misschien is het goed als je nu stopt."

'De impact van wat wij als docenten zeggen en doen, kan heel groot zijn. Zelf vind ik dat wij verantwoordelijk zijn voor zowel het succes als het falen van onze studenten. De ideeën die zij hebben over wat ze kunnen, komen vaak van ons. Ik heb studenten van wie het hele netwerk zegt: "Waarom ga je naar het hbo? Kom gewoon lekker werken!" Zo iemand worstelt daarmee en dan hoort hij hier van een docent dat hij niet gemotiveerd is of weer iets niet heeft gedaan. Dat kan hem breken. We moeten niet vergeten dat voor sommige studenten de docent het enige lichtpunt is.'

Hoe ga je vervolgens aan het werk met de student zelf, want dat is de persoon die bij jou in de kamer zit. Wat is stap 1?

'Stap 1 is erkennen dat de sleutel tot succes ligt in alle momenten waarop ze hebben

gefaald. We praten over de dingen die niet zijn gelukt. Dat doe ik, omdat motivatie bepalend is voor succes. Door die negatieve ervaringen wordt de intrinsieke motivatie ondermijnd. Als we dat in kaart hebben, beginnen we met de eerste stap van E. Scott Geller: competentie. "Heb jij het idee dat je de competenties in huis hebt om nu af te studeren?", vraag ik. Vaak is het antwoord nee. **Dan gaan we op zoek naar manieren om die competenties te leren.** Als een student een onderzoeksplan moet schrijven, doen we eerst een klein, afgebakend deel, zodat er snel een succeservaring is. In het begin geloof ik dat ze het kunnen, maar bij elk succesje groeit hun eigen geloof. Ik herconditioneer ze eigenlijk naar het besef dat ze het kunnen. Van daaruit zijn ze in staat om de laatste stappen te zetten.'

Dat klinkt heel tijdsintensief.

'Dat is het ook. Ik heb wekelijks een halfuur per student, in principe een collegejaar lang of zo lang als ze het nodig hebben. Ik sta er soms onvoldoende bij stil, maar ik voel me bevoorrecht dat ik dit werk op de hogeschool mag doen AND I LOVE IT. De student die het langst vertraagd was, zat in zijn twaalfde jaar. Toen hij afstudeerde met een 8,4, maakte dat ook mij gelukkig.' □

Jean Marie Molina begeleidt 50 studenten van ISO (sociale opleidingen, haar eigen instituut) en 22 van COM (commercieel management). Eerder werkte ze ook voor IFM (financieel management) en de Rotterdam Business School.

Hoe lees ik een wetenschappelijk artikel in 6 stappen

Elke hbo'er moet wetenschappelijke literatuur kunnen lezen, maar dat valt nog niet mee. Voor wie verder wil komen dan het Abstract, schreef wetenschapsjournalist Hans van Maanen een **stappenplan**.

stap 1

HET LEZEN EN VERTEREN VAN WETENSCHAPPELIJKE ARTIKELEN IS ZELDEN EEN EENVOUDIGE OPGAVE. Zelfs als je de vaktaal en de cijfers begrijpt, is het lastig een helder beeld te krijgen van wat de onderzoekers hebben gedaan, wat ze precies beweren en, vooral, of ze gelijk zouden kunnen hebben. Wie zich echt in een artikel wil verdiepen, is behoorlijk wat tijd kwijt, maar met deze zes eenvoudige stappen kun je het tempo flink opvoeren.

SLA HET ABSTRACT OVER

Het Abstract (samenvatting) boven een wetenschappelijk stuk is als de kop boven een krantenartikel: een lokkertje – meestal net te kort door de bocht en soms stevig opgeleukt. **Lees liever eerst de Conclusie.** Daarin staat eerlijker en rustiger wat de onderzoekers hebben gevonden. Beschouw de conclusies als argumenten in een debat, niet als losse bevindingen: de onderzoekers vinden iets (meestal beginnen ze hun artikel met de context waarin ze dat beweren) en proberen ons met hun wetenschappelijke bevindingen te overtuigen. **Interessante wetenschap begint met ruzie: de een zegt dat, de ander dit, dus we gaan eens uitzoeken hoe het zit.**

stap 2

WACHT EVEN

Nu je weet wat de schrijvers beweren, hoe denk je dan dat ze hun standpunt zullen gaan onderbouwen? Voordat je verder leest, beantwoord je eerst de vraag: wat zou mij van hun conclusie overtuigen? Een reageerbuistest, een experiment met muizen of een studie met mensen? Zeventien psychologiestudenten of een steekproef van tienduizend verpleegkundigen? Vinden ze echt minder harddoden of alleen patiënten met een wat lager cholesterol? **Hoe hebben ze dat gemeten?** Pas als je daarvan een beeld hebt gevormd, kijk je naar hun Methoden. Stelt de onderzoeksopzet je erg teleur, dan kun je al bijna stoppen met lezen – tenzij de auteurs natuurlijk goede argumenten geven om het op hun manier te doen, en de beperkingen daarvan eerlijk melden.

stap 3

BEKIJK DE PLAATJES

Een tabel of grafiek zegt meer dan 1024 woorden. In de ene tabel staan meestal de aantallen en eigenschappen van de onderzochte groepen (geslacht, leeftijd, achtergrond), in een andere de belangrijkste resultaten (de 'primaire' en 'secundaire' uitkomstmaten). Vaak geeft een grafiek – ook wetenschappers hebben niet alle tijd van de wereld – de resultaten nog eens in een oogopslag. **Wie meer details wil, vindt ze in het artikel onder het kopje Resultaten.**

stap 4

LET NIET OP DE SIGNIFICANTIE

Vrijwel alles wat wordt gepubliceerd, is 'significant' ($p < 0,05$) – anders zou het niet gepubliceerd worden. Maar 'significant' betekent alleen maar dat er een effect ongelijk aan nul is gevonden. Het zegt niets over de grootte of het belang van het effect. (De fameuze 'p-waarde' meldt, kortweg, hoe onwaarschijnlijk de uitkomst van een test is als er in feite niets aan de hand is. Bij een munt die negen van de tien keer op kop komt, vermoeden we vals spel, want met een eerlijke munt gebeurt dat maar eens in de honderd keer – $p = 0,01$. Als p kleiner is dan een vooraf afgesproken waarde, bijvoorbeeld $p < 0,05$, heet het resultaat 'significant').

Over het belang van het effect hoort het artikel vervolgens ook iets te zeggen, liefst in begrijpelijke taal. Auteurs die alleen melden dat 'door de pil de kans op een depressie met 28 procent is verhoogd', zijn af. Wat we willen weten is: hoe groot is de kans op het krijgen van een depressie voor een vrouw van dertig binnen vijf jaar? Dus: hoeveel scheelt het echt? Als het goed is, staat daarom ergens wel een maat voor de grootte van het effect (meestal d of r , als die lager is dan zeg 0,25, is het effect hoe dan ook klein). Maar bedenk dat een klein effect wel degelijk belangrijk kan zijn (zeker als het makkelijk te bereiken is), terwijl een groot effect in de praktijk volstrekt oninteressant, te kostbaar of onbereikbaar kan zijn. Gebruik je verstand.

stap 5

NOGMAALS, GEBRUIK JE VERSTAND

Laat langzaam tot je doordringen wat de onderzoekers eigenlijk beweren, hoe ze die bewering onderbouwen en of er enige praktische betekenis aan kan worden gehecht. **Wat weten we nu wat we nog niet wisten? Goede tijdschriften hebben een apart kadertje met 'Wat deze studie toevoegt',** anders helpen de eerste en de allerlaatste alinea's van het stuk (de Discussie) meestal wel om de context en het belang van het onderzoek te schetsen. Denk ook aan de literatuurverwijzing: daarin noemen auteurs vaak medestanders, maar ook tegenstanders. Niets let je om een deskundige uit de voetnoten of van de plaatselijke universiteit te vragen wat die ervan vindt. **Uiteindelijk moet je het stuk kunnen samenvatten in een paar zinnen** – dat is het moment waarop je naar het Abstract mag kijken. Klopt die niet met jouw samenvatting: strafpunten voor de auteurs.

stap 6

GELOOF JE HET?

Begrijpen is één ding, kunnen uitleggen is twee, bekritisieren is drie. Hebben de onderzoekers overal aan gedacht? Zijn er geen verwarrende variabelen die ze onder het vloerkleed schuiven of bagatelliseren (goed corrigeren voor sociaaleconomische status is bijvoorbeeld bijna ondoenlijk: arme mensen zijn geen rijke mensen zonder geld, dikke mensen zijn geen dunne mensen met overgewicht). Kan het kloppen, ook in het licht van wat we al weten? **Zijn er geen andere of betere verklaringen voor de bevindingen mogelijk, en zijn de auteurs daar eerlijk over?** Zijn ze ook eerlijk over de nadelen, de bijwerkingen en de losse eindjes? Het gaat er niet eens zozeer om dat ze alles ondervangen, als ze maar erkennen dat die losse eindjes, nadelen en bijwerkingen er zijn. Bedenk ten slotte dat ongeveer de helft van zelfs de prima artikelen reken- en telfouten bevatten, maar als je er meer dan drie vindt, moeten de alarmbellen gaan rinkelen. Dan zou er sprake van slechte wetenschap kunnen zijn. **En als je toch bezig bent, kijk ook even of de auteurs belang (qua geld of carrière) hebben bij de publicatie.** Belanghebbenden zijn meestal positiever dan onpartijdige onderzoekers. ■

Hans van Maanen

ILLUSTRATIE: DEMIAN JANSEN

BIO HANS VAN MAANEN Wetenschapsjournalist Hans van Maanen schreef van 2003 tot 2013 de rubriek *Twijfel voor de Volkskrant over dubieuze wetenschap*. Hij is hoofdredacteur van het tijdschrift *Skepter*.

Kamers kijken

Waar verschuilen onze studenten zich zoal? *Profielen* mocht binnenkijken bij Joris, Amy, Nadine en Roy.

JORIS (24)
DERDEJAARS ANIMATIE
WILLEM DE KOONING ACADEMIE
WOONT IN HET NIEUWE WESTEN

'Ik ben via Kamernet aan deze kamer gekomen. Het was nog bijna misgegaan, omdat ik in mijn omschrijving had staan dat ik in een band drum. Toen ze daarnaar vroegen, zei ik gauw dat mijn drumstel bij mijn ouders blijft staan. Ze wilden geen partypersoon en dat ben ik ook niet, dus het is hier altijd heel rustig en *chill*. Rustig en *chill*. Zo zou je de muziek van Joris' hardcore punkband DOCK83 niet snel omschrijven. Hij reist met zijn band heel Europa door. Binnen de hardcore scene zijn ze een gevestigde naam, maar hij doet het echt 'voor de fun'.

Thuis is Joris best netjes. 'Het is gewoon fijn om in een schone kamer thuis te komen. Ik teken veel voor mijn studie en dat gaat beter aan een opgeruimd bureau.' Op de vraag of hij er een bepaalde stijl op nahoudt, antwoordt hij: 'Ikea. Alles hier is van de Ikea.' De kledingkast? 'Ikea', antwoordt Joris. De bank? 'Ikea.' Dat tv-kastje? 'Ikea.' Je bed? 'Ikea.' Je dekbed? 'Ikea.' Dit tapijt dan? 'Ikea.' En alle lampen zijn ook van de Ikea.'

'Alles is hier van de Ikea'

'Is dit kunst of kan het weg?'

AMY (23)
VIERDEJAARS LERO ENGELS
WOONT IN HET NIEUWE WESTEN

In 2015 was ze de *viral queen* van Rotterdam. In een liedje op Facebook zingt ze dat ze op zoek is naar een kamer en daarmee bereikt ze meer dan een miljoen mensen. Toch hield ze er geen kamer aan over. Het was het oude vertrouwde Kamernet.nl dat haar naar deze kamer bracht: een kamer die uitstraalt dat taal zeg maar echt haar ding is. De boeken, de poëtische teksten op de muur. Ook de letterslinger valt meteen op. 'Ik had ooit een sticker gezien met de tekst 'is dit kunst of kan het weg', een knipoog naar de cultuurbezuinigingen, en dat is altijd blijven hangen', vertelt Amy. 'Dus besloot ik er een letterslinger van te maken. Je kunt die sets letters kopen bij de Xenos.'

Ze probeert haar stijl te omschrijven: 'Ik hou van prulletjes. Het liefst in pastelinten. Ik ga daarvoor naar de Hema, de Flying Tiger en Ikea. Maar mooie dingen zijn niet altijd even praktisch. Mijn gele bankje vind ik supermooi, maar hij zit echt vreselijk. Probeer daar maar eens een avondje op te netflixen. Geen doen. Ik gebruik hem voornamelijk om kleren op te leggen.'

Op de huishoudelijke taken na bevat het op kamers wonen Amy heel goed. 'Ik kan nu in mijn pyjama op de bank pasta eten zonder dat iemand zegt: Moet jij je niet eens gaan aankleden?'

ROY (23)
EERSTE JAARS AUDIOVISUAL DESIGN
WILLEM DE KOONING ACADEMIE
WOONT IN HET CENTRUM

'Ik hou van netheid'

'IK BEN BEHOORLIJK PERFECTIONISTISCH.

Dat ene laatje met die rommeltjes irriteert me bijvoorbeeld mateloos. De kamer van Roy is al even gelikt als zijn baard. 'Niet veel mensen weten dit van mij, maar ik hou van netheid. Zonder organisatie raak ik geïrriteerd. Dat is dan ook de grootste uitdaging van mijn opleiding aan de WdKA. Alles is daar vaag, je moet zelf duidelijkheid zoeken in de vaagheid.'

Veel spullen in zijn kamer hebben een relatie met het verleden en met zijn familie.

'Ooit kreeg ik een camera van mijn vader, maar die doet het niet meer. Daarom heb ik precies dezelfde gekocht. De stoel in mijn kamer was van mijn oma en ik heb ook nog een leren motorjack dat van haar is geweest. De platenspeler heb ik ook van mijn vader gekregen en ik heb een horloge dat mijn opa nog heeft gedragen.' Maar het antiek ogende Perzische tapijt is dan weer een koopje van de kringloop. 'Die was €2,50', zegt Roy.

Boven zijn bed staat een merkwaardige tekst gekrabbeld: Geef me jazz. Geef me jazz. Geef jazz geef jazz aan mij.

Roy is het daar niet mee eens. 'Dat slaat toch helemaal nergens op. Geef me jazz. Daar ben ik niet verantwoordelijk voor, hoor. Dat stond er al.'

'MIJN GROOTSTE TROTS IN HUIS IS MIJN BANK. Ik heb in de serie Rundfunk gespeeld en het geld dat ik daarmee verdiende, heb ik op een spaarrekening gezet en daar heb ik mijn eerste bank van gekocht.'

De bank in kwestie is afkomstig van de welbekende Zweedse woonwarenketen. 'Volgens mij hebben alle studenten bijna alles van de Ikea. Ik zou mijn huis omschrijven als een combinatie van de Ikea en de Action. Ik denk dat veel mensen onderschatten hoe goedkoop en kwalitatief goed de Action is. Dat kleed bijvoorbeeld is van de Action. Niemand gelooft mij. Mijn wol haal ik trouwens ook bij de Action.'

Haar andere trots in huis is de mintgroene gang. 'Daar verzamel ik foto's van vrienden en familie. Het grappige is dat ik zelf nooit heel charmant op de foto sta, maar mijn vrienden wel. Het is een soort verzamelmuur geworden. Vooral de foto's met mijn oma zijn leuk, ik heb echt een badass oma.'

Nadine heeft zelfs een eigen tuin. 'Maar ik ben er niet zo vaak. Er zitten regelmatig vogels in die boom en ik ben eens twee keer achter elkaar ondergepoept, dus nu durf ik daar niet meer te gaan zitten.'

NADINE (23)
VIERDEJAARS CULTURELE
MAATSCHAPPELIJKE FORMING
WOONT OP ZUID

'Mensen onderschatten de kwaliteit van de Action'

Het is weer tijd voor SOEP

FOTOS: SUGARCOATED

FOTOS: ANNE HOSPERS

Regen, wind en snijdende kou. De herfst is weer in het land en de winter klopt al aan de deur. Voeg daar nog een portie verkoudheid aan toe en je hebt eigenlijk maar trek in één ding: soep!

SLURPEN BIJ KAMPONG EXPRESS

Het Kruisplein en de aangrenzende West-Kruiskade zijn het piepkleine Chinatown van Rotterdam. Verscholen in een zijstraat daarvan vind je sinds een halfjaar Kampong Express en Aziatisch dan deze zaak krijg je ze niet.

Bij binnenkomst in het minuscule restaurantje vallen je meteen de tientallen gelukskatjes op die je met hun bewegende armpjes begroeten. Daarnaast zijn er alleen Aziatische mensen aangeschoven wat een goed teken is. Er hangen Chinese kranten aan de muur, lantarens aan het plafond en je neemt plaats aan lage tafeltjes met nog kleinere stoeltjes. Het menu? Maleisisch street food. De basis daarvan ligt in China, maar je ziet, ruikt en proeft ook de invloeden uit India. Zo kun je kiezen voor de meer dan behoorlijke nasi of saté, maar de echte specialiteit is de laksa: een rode currysoep met vis en noodles.

Dit smaakbommetje is gevuld met plakjes viscake en visballetjes, die overigens veel lekkerder smaken dan dat ze klinken, en stukjes kip. Dit eet je met een typisch Aziatische lepel en natuurlijk chopsticks om de noodles mee op te slurpen. Doe als de locals en bestel ook de traditionele Aziatische kokosdrankjes tjendol en kampong rose. En vergeet vooral niet om af te sluiten met een stukje spekkoeke of kueh dadar: de huisgemaakte rijstcakejes met kokos.

Gouvernestraat 2B

SPICY SAOTO VAN WARUNG MINI

Op dit lijstje met soepaanraders mag de saoto soep van Warung Mini natuurlijk niet ontbreken. De klassieker onder de klassiekers uit de Surinaamse keuken smaakt namelijk al dertig jaar het allerbeste in dit zaakje in de Witte de With.

Voor wie de saoto nog niet kent: dit is een allegaartje uit de Javaans-Surinaamse keuken. In de kom kruidige bouillon vind je onder meer aardappelreepjes, taugé, gebakken uitjes, kip, een gekookt ei en peterselie en dit wordt op smaak gebracht met ketjap sambal en Madame Jeanette peper. De rijst wordt apart geserveerd.

Tip: bestel de saoto eens na het stappen in plaats van een modder vette kapsalon. Net zo lekker en veel minder schuldgevoel.

Witte de Withstraat 47

ZUPPA BIJ GULIANO

Wil je toch liever dichterbij huis blijven, dan moet je de klassieke zuppa pomodori (huisgemaakte tomatensoep) van Guliano eens proeven.

Dit is Italië in een kommetje.

Meent 31A

Jonathan van Noord

FOTO: ASTRID ZUIDEMA

LIJSTJES

ONGEVEER EEN JAAR GELEDEN SPRAK EEN STUDENT VAN ONZE LERARENOPLEIDING MIJ AAN OP HET FEIT DAT DE OPLEIDING NEDERLANDS ZO ZWAK GESCOORD HAD IN DE KEUZEGIDS 2017.

Ik weet niet meer welke plek we innamen, maar het was een lage score. Wat we daaraan gingen doen? Tja, eigenlijk niet zo veel, was mijn voor hem teleurstellende antwoord, althans: ik niet.

Ik heb zelf nooit zo heel veel opgehad met al die populariteitsquizjes. Met het periodieke toneelstukje van de accreditering trouwens al evenmin. Beide pretenderen dat ze iets zeggen over de kwaliteit van een opleiding en dat is waar, zolang je vooral dat 'iets' benadrukt. In hetzelfde jaar dat onze opleiding een vrij slechte beoordeling kreeg in de Keuzegids, kreeg ze juist een heel positief oordeel van de accreditatiecommissie. Taart van de een en boegeroep van de ander. Ik eet de taart en laat het boegeroep ook maar gelaten over me heen komen. Ondertussen ga ik gewoon verder met waar ik mee bezig was: proberen goed onderwijs aan studenten te bieden en liefst steeds beter.

Maar dat is natuurlijk niet wat je hoort te doen. Je hoort een uitslag altijd serieus te nemen en daarom wordt een studie die minnetjes presteert meteen een zogenaamde focusopleiding. Dat is bestuurlijke daadkracht, destijds door Bormans hoogstpersoonlijk geïntroduceerd. Als focusopleiding kom je onder zijn bestuurlijk toezicht. Nu is onder zijn toezicht staan niet helemaal zonder risico, zoals het ROC Leiden ooit heeft ervaren, maar het heeft geholpen. Onze opleiding kwam er deze keer veel gunstiger uit. Het was zelfs de grootste stijger in de Keuzegids 2018.

De student die mij vorig jaar nog aansprak op de maatregelen die we zouden moeten gaan nemen, was nu ook gul met zijn complimenten. Toch moest ik eerlijkheidshalve toegeven dat ik daar feitelijk helemaal niets extra's aan had bijgedragen. Het is nu eenmaal een prettig bijeffect van een eenmalig lage score: het jaar erop behoor je bijna zeker tot de grote stijgers. Taart!

De Hogeschool Rotterdam als geheel scoorde juist bedroevend laag.

Het zit onze voorzitter natuurlijk niet lekker dat de Keuzegids – door hem als jonge ambtenaar op een ministerie nota bene zelf bedacht! – zo beroerd oordeelt. Maar daar heeft onze altijd inventieve voorzitter ook iets op gevonden. Voortaan moeten we het studentenoordeel niet zo zwaar laten meewegen. Helaas: dat is bij wijze van experiment meteen geprobeerd door de Keuzegids zelf en de HR komt op precies dezelfde plaats in de ranglijst. Misschien moeten we er niet meer zo'n gewicht aan toekennen? (hear, hear!) Maar het is wel wat potsierlijk om te zeggen dat zo'n ranglijst eigenlijk niet zo belangrijk is als je zelf laag eindigt. Dat snapt Bormans ook wel en daarom wil hij in gesprek met andere hogescholen die wel hoog eindigen in de lijst. Zij moeten het voortouw nemen. Ik vind dat persoonlijk nog potsierlijker. Het komt op mij over alsof Excelsior aan Feyenoord, Ajax en PSV gaat vragen of zij de rangschikking in de eredivisie wat zouden willen relativeren. ■

Bart Bijl is docent Nederlands aan de lerarenopleiding Nederlands.

HET IS EEN PRETTIG BIJEFFECT VAN EEN EENMALIG LAGE SCORE: HET JAAR EROP BEHOOR JE BIJNA ZEKER TOT DE GROTE STIJGERS. TAART!

GEEN EENZAME KERST

JOSCHE BESEMS (28)
Tweedejaars social work

JOSCHE ZIET HET LEVENDIG VOOR ZICH: EEN EENZAME OUDERE DIE ALLE KERSTDAGEN ALLEEN IN EEN KLEIN KAMERTJE UITZIT. Achter de spreekwoordelijke geraniums en starend naar een lege deurmat. Dat kan echt niet, vindt ze. Daarom hoopt ze volgend jaar een ouderenkerstdiner te organiseren en begint ze dit jaar alvast met 200 kerstkaarten naar eenzame ouderen te versturen. Ze doet dit samen met haar Daphne Kanselaar klasgenoot die meteen enthousiast was over het idee.

Ze beginnen met het inzamelen van kerstkaarten door het plaatsen van bakken in docentenkamers op vijf verschillende locaties van de hogeschool. 'Ik hoop hiermee 200 kaarten te verzamelen, zo'n 40 per locatie.' Dan moeten de kaarten natuurlijk nog wel beschreven worden. **'Daarbij is alle hulp van docenten en studenten welkom.** We gaan op locatie Museumpark mensen werven om een kaartje vol te pen-

nen. Iedereen mag zelf weten wat ie erop zet. Zo wordt elke kaart uniek.' Zorginstelling Aafje bezorgt de kaarten vervolgens bij de ouderen op de deurmat.

Zelf stuurt Josche eigenlijk nooit kerstkaarten naar vrienden en familie. 'Ik heb niet zo veel met kerst.' **Maar voor de eenzame ouderen maakt ze graag een uitzondering.** Volgend jaar wil ze groter uitpakken en subsidie aanvragen, zodat er nog veel meer kaarten verstuurd kunnen worden. . □ Zoë Cozijnsen

WIL JE EEN KERSTKAART DONEREN? Houd dan je mail en docentenkamer in de gaten. Het inzamelen gaat op maandag 11 december van start. En let er dan wel op dat je geen kaart inlevert waar bijvoorbeeld op staat 'en een gelukkig 2014'. Want 'dat is natuurlijk een beetje shabby'. www.dreamworkers.nl